

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 339.727.22

Г. Я. ІЛЬНИЦЬКА-ГИКАВЧУК
Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

В статті розглянуто інвестиційний клімат в Україні, проаналізовано динаміку і структуру іноземних інвестицій, розглянуто механізм залучення іноземного капіталу, запропоновано заходи для покращення інвестиційного клімату.

The investment climate in Ukraine is considered in the article, the dynamics and structure of foreign investments are analyzed, the mechanism of drawing of foreign capital is considered, the ways of improvement of investment climate are proposed.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, економіка, закон, інструменти, мито, податок, спеціальна економічна зона.

Постановка проблеми. Економіка країни не може розвиватися без залучення інвестицій. Проте, в умовах економічної кризи внутрішніх джерел інвестування не є достатньо, тому важливим завданням є залучення іноземних інвестицій та створення сприятливого інвестиційного клімату в державі.

Іноземні інвестиції в економіку України забезпечують надходження додаткових фінансових ресурсів, необхідних для структурної перебудови економіки, створюють нові робочі місця, поширюють нові технології та передовий досвід управління, сприяють розвитку вітчизняного виробництва і поширенню товарів на міжнародні ринки.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми залучення іноземних інвестицій, створення сприятливого інвестиційного клімату широко висвітлені в працях вітчизняних і зарубіжних економістів, зокрема Л. Абалкіна, І. Бланка, Л. Борщ, А. Гальчинського, М. Денисенко, О. Кузьміна, Т. Майорової, В. Федоренка та багато інших.

Водночас проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату, механізму залучення іноземних інвестицій потребують подальших досліджень і пошуку шляхів розв'язання.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення чинників, які впливають на інвестиційний клімат, аналіз іноземного інвестування економіки України, розробка пропозицій щодо покращення інвестиційної привабливості України.

Виклад основного матеріалу. Основними передумовами для залучення іноземних інвестицій в Україну є [1]: висока забезпеченість природно-ресурсним потенціалом, високий рівень освіти населення, великий споживчий ринок, наявність багатьох перспективних галузей для інвестування, зокрема сільське господарство, металургія, машинобудування, зручне геополітичне розташування тощо.

Так, питома вага іноземних інвестицій в загальному обсязі інвестицій в основний капітал України є низькою і в 2010 році становила 2,3 %, що менше порівняно з попередніми роками (3,3 % в 2008 році, 4,5 % в 2009 році) [2]. Це свідчить про неефективність інвестиційної політики держави щодо залучення іноземного капіталу.

При цьому основними чинниками, які перешкоджають залученню іноземних інвестицій в економіку України, є:

- нестабільність, недосконалість законодавства;
- відсутність гарантій для потенційних інвесторів;
- висока інфляція, економічна криза;
- нерозвиненість ринку цінних паперів;
- відсутність податкових пільг для інвесторів;
- високий рівень корупції в державі та інше.

Про низький рівень інвестиційної привабливості економіки України свідчать дані, опубліковані виданням "Wall Street Journal" та фондом "Heritage", які розрахували індекс економічної свободи для 183 країн світу. Так, економіка України в індексі 2010 року посіла 162 місце серед іноземних країн [1].

Незважаючи на це, в останні роки в Україні спостерігається зростання надходження іноземних інвестицій, обсяг яких на початок 2011 року становив 44708 млн дол. США (рис. 1) [2].

Серед регіонів України найбільше іноземних інвестицій в 2010 році надійшло в Дніпропетровську область (17,6 % їх загального обсягу), Харківську (5 %), Київську (3,8 %), а найменше – в Тернопільську, Чернівецьку, Чернігівську області. Такий розподіл іноземних коштів пояснюється забезпеченістю східних регіонів України природними ресурсами, розвитком таких галузей як металургія, машинобудування, хімічна промисловість тощо.

До основних інвесторів належать Кіпр, від якого на початок 2011 року отримано 9914,6 млн дол. США або 22 % загального обсягу інвестицій, Німеччина – 7076,9 млн дол. США, або 16 %, Нідерланди –

4707,8 млн дол. США, або 10,5 %, Російська Федерація – 3402,8 млн дол. США або 7,6 %, Австрія – 2658,2 млн дол. США, або 6 %, Франція – 2367,1 млн дол. США, або 5,3 % та інші [2].

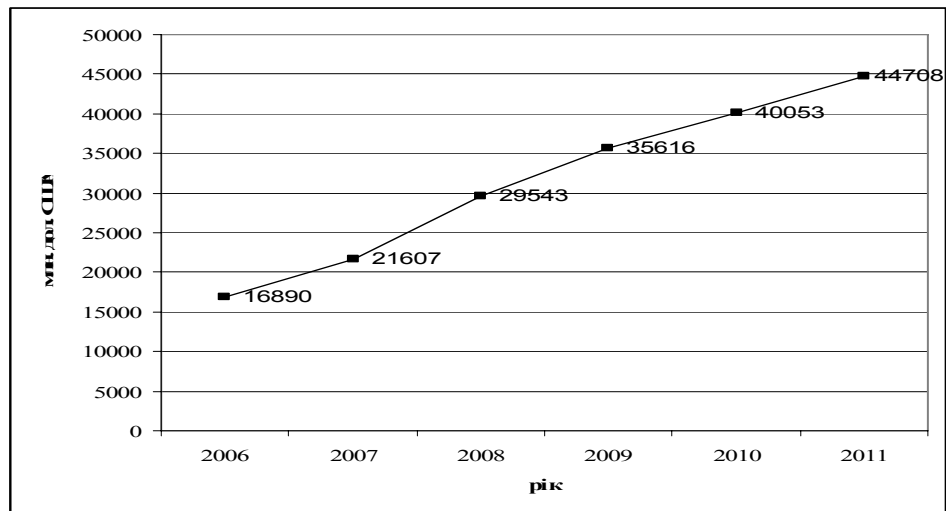

Рис. 1. Обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну, млн дол. США (на початок року)

В 2010 році найбільше інвестовано у фінансову діяльність – 15059,5 млн дол. США, або 33,7 %, у промисловість надійшло 14042,6 млн дол. США, або 31,4 %, у торгівлю – 4764,5 млн дол. США, або 10,7 %, в операції з нерухомим майном – 4754,1 млн дол. США, або 10,6 %. Інвестори найчастіше вкладають кошти у сфери з швидким оборотом капіталу, тобто у торгівлю, фінансову сферу тощо. Серед галузей промисловості суттєві обсяги інвестицій внесено в металургійне і меблеве виробництва – 5940,4 млн дол. США, або 13,3 %, машинобудування – 1171,4 млн дол. США, або 2,6 %, хімічну промисловість – 1339,6 млн дол. США, або 3 %, виробництво харчових продуктів та тютюнових виробів – 1858,7 млн дол. США, або 4,2 % [2]. Мало інвестицій надходить у сільське господарство України, проте, зважаючи на родючість українських земель та зростання світової продовольчої кризи, дана галузь може стати перспективною для вкладення коштів.

Вирішальну роль в залученні іноземних інвестицій відіграє держава, яка формує законодавство, впливає на грошово-кредитну систему, тобто визначає правила діяльності та оподаткування. Основними інструментами, які застосовуються для регулювання інвестиційної діяльності є [3, 4]: надання податкових і митних пільг, інформаційне забезпечення, запровадження страхування, державні гарантії (неможливість примусового вилучення іноземних інвестицій), грошово-кредитне регулювання, створення спеціальних економічних зон, законодавче регулювання тощо.

Слід зазначити, що в Україні розроблено законодавство про іноземні інвестиції, яке містить значну кількість законів, постанов, указів тощо. Основним є Закон України «Про режим іноземного інвестування», яким визначено суб'єкти і об'єкти інвестування, форми інвестування, державні гарантії захисту іноземних інвестицій, розгляд спорів тощо [5,6]. Проте, основними недоліками законодавства в даній сфері є його нестабільність та наявність суперечностей в різних законодавчих актах, що негативно впливає на бажання іноземних інвесторів вкладати кошти в Україну.

Разом з тим, основні державні гарантії щодо іноземних інвестицій наступні: 1) вони не підлягають націоналізації; 2) іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, завданих державними органами України чи їх посадовими особами; 3) у разі припинення діяльності іноземний інвестор має право на повернення не пізніше шести місяців інвестицій без сплати мита; 4) для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, може встановлюватися пільговий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності [5].

Іноземні інвестиції можуть здійснюватися у таких формах [5]:

- часткова участь у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств;
- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам або придбання у власність діючих підприємств повністю;
- придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, акцій, облігацій та інших цінних паперів;
- придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- інші форми, які не заборонені законами України.

Особливу увагу слід приділити інформаційному забезпеченню, яке передбачає створення інформаційного банку даних про інвестиційні проекти, джерела інвестування, рекламу з проблем іноземного інвестування та сприятиме залученню інвестицій в економіку України.

Щодо податкових і митних пільг, то вони діють переважно у спеціальних економічних зонах, метою створення яких є залучення іноземних інвестицій, створення нових робочих місць, виробництво конкурентоспроможної продукції, імпорт передових технологій тощо. Так, не обкладалися ввізним митом і податком на додану вартість операції з ввезення для потреб власного виробництва сировини та матеріалів, обладнання тощо. У випадках нецільового використання зазначених товарів платник мав сплатити податок на додану вартість і мито на загальних підставах. Вивезення товарів також звільнялось від мита і оподатковувалося податком на додану вартість за нульовою ставкою. Крім того, не підлягав оподаткуванню протягом трьох років прибуток, отриманий в вільній економічній зоні від реалізації інвестиційних проектів, а в наступних роках оподатковувався за пониженими ставками. Суб'єкти господарювання також перші три роки реалізації інвестиційного проекту звільнялися від земельного податку, а в наступні роки сплачували податок в розмірі 50 % діючої ставки. Слід зазначити, що створення вільних економічних зон в Україні не дало очікуваних результатів по залученню іноземного капіталу, оскільки на даних територіях розміщувалися переважно вітчизняні капітали, і таким чином підприємства ухилялися від оподаткування. З огляду на це, в 2005 році дані пільги були скасовані і підприємства оподатковуються на загальних засадах. Як виняток, не обкладається митом майно, що ввозиться в Україну як внесок до статутного капіталу підприємств з іноземними інвестиціями, а продукція підприємств з іноземними інвестиціями не підлягає ліцензуванню і квотуванню за умови її сертифікації як продукції власного виробництва.

На нашу думку, запровадження податкових пільг повинне бути передбачене на державному рівні для інвестицій в екологічно орієнтовані проекти, виробництво ресурсозберігаючих, екологічно чистих технологій.

Одним із інструментів податкової підтримки інвестиційних процесів, який набув широкого розповсюдження в зарубіжних країнах, є інвестиційний податковий кредит. Суть його полягає у відстроченні сплати податку на прибуток на певний термін під реалізацію інвестиційних проектів. В майбутньому внаслідок збільшення грошових надходжень підприємств від інвестиційних проектів збільшаться відрахування до бюджету у вигляді податків, тим самим державі компенсуються недоотримані кошти [7].

На жаль, в Податковому кодексі не передбачено застосування такого інструменту регулювання інвестиційної діяльності. При цьому надання інвестиційного податкового кредиту не вимагає залучення зовнішніх джерел фінансування, оскільки використовуються внутрішні ресурси самих підприємств у вигляді податку, що не перераховано до державного бюджету. Таким чином підприємства будуть намагатися збільшити власні надходження, щоб більше коштів залишилося в їх розпорядженні.

Умовами надання інвестиційного податкового кредиту повинні бути [7]: стає фінансове становище підприємства; наявність економічно обґрунтованого інвестиційного проекту, який забезпечує збільшення обсягів виробництва, прибутку; термін окупності запозичених через інвестиційний податковий кредит коштів не повинен перевищувати визначений строк.

Висновки. Іноземні інвестиції відіграють важливу роль в розвитку економіки, оскільки крім фінансових надходжень забезпечують підприємства новими прогресивними технологіями, створюють нові робочі місця, сприяють підвищенню конкурентоспроможності продукції та її виходу на міжнародні ринки. Водночас гальмуючим чинником в залученні іноземних інвестицій є несприятливий інвестиційний клімат в Україні. Для покращення інвестиційної активності пропонуються наступні заходи: удосконалення законодавства, стабілізація фінансової системи, стримування інфляції, поліпшення державного управління, мінімізація політичних ризиків, боротьба з корупцією та тіньовою економікою, надання податкових пільг іноземним інвесторам, які здійснюють довгострокові вкладення, проведення судової реформи, яка забезпечить незалежність судів, надання державних гарантій іноземним інвесторам, страхування іноземних інвестицій тощо.

Для реалізації зазначеного в Україні необхідно розробити стратегію залучення іноземного капіталу, яка повинна бути спрямована на структурну перебудову економіки, підвищення технічного рівня виробництва, зокрема впровадження ресурсозберігаючих, екологічно чистих технологій, нарощення експортного потенціалу держави, створення нових робочих місць тощо.

Література

1. Маковець А.П. Проблеми формування привабливого інвестиційного клімату України / А.П. Маковець, О.В. Маковецька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 4. – Т. 3. – С. 200 – 203.
2. Україна у цифрах : [статистичний збірник] / за ред. О.Г. Осаулєнка. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2011. – 251 с.
3. Карпунь І. Механізм залучення іноземного капіталу в економіку України / І. Карпунь // Вісник

Львівського державного інституту новітніх технологій та управління імені В'ячеслава Чорновола: Економічні науки. – Львів. – 2011. – Вип. 6/2011. – С. 17–29.

4. Худавердієва В.А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В.А. Худавердієва // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 62–71.

5. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96 – ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

6. Ситнік І.В. Сучасний інвестиційний клімат України та напрямки його поліпшення / І.В. Ситнік, Ю.В. Музгіна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 4. – Т. 2. – С. 103–105.

7. Бабич Л.М. Інвестиційний податковий кредит як інструмент регулювання інвестиційних процесів / Л.М. Бабич, А.О. Кузнецова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 9 (123). – С. 226–231.

Надійшла 09.12.2011; рецензент: д. е. н. Римар М. В.

УДК 338.48-44(477-22):330.322.5

І. В. ПЕТЛІН, Г. Г. ЦЕГЕЛИК

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗПОДІЛУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ КОШТІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Проведено аналіз стану туристичної галузі в Україні і Львівській області зокрема. Виявлено основні чинники, які впливають на розвиток туристичної галузі в цілому і сільський зелений туризм зокрема. Використано метод динамічного програмування для розв'язання задачі оптимального розподілу інвестиційних коштів серед підприємств сільського зеленого туризму.

The analysis of the state of tourist industry is conducted in Ukraine and Lviv area in particular. Found out basic factors which influence on development of tourist industry on the whole and rural green tourism in particular. The method of the dynamic programming is used for the decision of task of the optimum distributing of investment money among enterprises.

Ключові слова: туризм, сільський зелений туризм, метод динамічного програмування, інвестиції.

Постановка проблеми. З розвитком ринкових відносин у всіх сферах господарської діяльності виникають задачі, для розв'язання яких потрібно приймати досить складні рішення. В таких випадках без науково обгрунтованих рішень не обійтись. Тому все більш актуальними є наукові методи, які дають змогу наперед оцінити наслідки кожного рішення. Вони дають змогу відкинути недопустимі варіанти і рекомендувати оптимальні або найбільш раціональні.

Для наукового обгрунтування рішень може використовуватися той чи інший математичний апарат: методи лінійного та нелінійного програмування, динамічне програмування, теорія ігор, теорія масового обслуговування, теорія графів, статистичне й імітаційне моделювання, регресійний аналіз тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування методу динамічного програмування для розв'язання різних задач економіки, техніки знайшло своє відображення як в роботах Р. Белмана та його учнів [1-3], так і в працях багатьох інших зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема, Г.Вагнера, Е.С.Вентцель, Ю.П.Зайчека, І.Л.Каліхмана, Х.Таха, Дж.Хедлі та ін. [4–7]. В [8–10] метод динамічного програмування використано для розв'язування таких задач, як визначення найкоротших відстаней в транспортній мережі, оптимальний розподіл завдань серед комп'ютерів обчислювальної мережі, оптимальне розміщення підприємств в окремих регіонах, оптимальний розподіл кредитів банку з мінімальною величиною ризику та інші.

Мета статті. Метою статті є аналіз стану туристичної галузі в Україні та у Львівській області, виявлення основних чинників, які впливають на розвиток туристичної галузі в цілому і сільський зелений туризм зокрема та обгрунтування пропозицій щодо вдосконалення інвестиційної діяльності малого підприємництва в сфері сільського зеленого туризму через оптимальний розподіл інвестиційних коштів.

Виклад основного матеріалу. Обсяг інвестицій у будь-яку з галузей національної економіки держави характеризують її стан у майбутньому. Чільне місце серед цих галузей належить туризму, в тому числі сільському зеленому туризму (СЗТ). Для його розвитку також потрібні інвестиції.

В умовах хронічного дефіциту бюджету в Україні інвестиції за рахунок цього джерела скоротилися. Враховуючи цей фактор і те, що інвестиційний клімат на сьогоднішній день є несприятливий, покращити дану ситуацію можна за рахунок припливу іноземного капіталу. Це дозволило б збільшити готівковий потік в регіон (в тому числі надходження іноземної валюти), ріст ВВП, створення нових робочих місць, реформування структури відпочинку, яка може бути використана як туристами, так і місцевими мешканцями, збільшення податкових надходжень.

Перешкодами для активізації інвестиційної діяльності в Україні (і в туристичній галузі зокрема) є нестабільність політичної і економічної ситуації, недосконале і суперечливе законодавство, відсутність реальних пільг і привілеїв для іноземного інвестора, непередбачуваність змін у податковому законодавстві.